

Fostringsgemenskap genom fostringsdiskussioner och möten i vardagen

Sabina Holmberg

Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola

Det sociala området

Examensarbete

2012

EXAMENSARBETE
Arcada
Utbildningsprogram: Det sociala området
Identifikationsnummer: 3608
Författare: Sabina Holmberg
Arbetets namn: Fostringsgemenskap genom fostringsdiskussioner och möten i vardagen
Handledare (Arcada): Sigfrids Ingmar
Uppdragsgivare: Sibbo kommun
<p>Sammandrag</p> <p>Det här examensarbetet handlar om fostringsgemenskap på ett daghem sett ur föräldrarnas synvinkel. Jag har intervjuat fem föräldrar för att få deras åsikter om fostringsgemenskap och deras möjlighet att påverka sina barns vardag på daghemmet. Mina forskningsfrågor blev följaktligen: Vad innebär ordet fostringsgemenskap för dig som förälder? Tas föräldrarnas önskemål angående barnet emot och förverkligas? Hur förverkligas samarbetet mellan förälder och personal? Den teoretiska grunden för detta arbete består av Planen för småbarnsfostran samt Ann-Marie Markströms tankar om möten i vardagen. Intervjuguiden delades in i tre delar enligt Markströms tankar. Jag har också tagit in en socialpedagogisk synvinkel i arbetet samt presenterar tidigare forskning inom området. Resulten visar att föräldrarna är nöjda med samarbetet med personalen och upplever att de blir hörda angående sina önskemål.</p>

Nyckelord:	Fostringsgemenskap,samarbete,småbarnsfostran,daghem
Sidantal:	44
Språk:	svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS

Arcada

Degree Programme: Social services

Identification number:3608

Author:Sabina Holmberg

Title: Professional partnership through discussions and daily meetings

Supervisor (Arcada): Sigfrids Ingmar

Commissioned by: Sibbo kommun

Abstract:

This thesis is about professional partnership at a day care center seen from parents' point of view. I have interviewed five parents to get their opinions on professional partnership and their ability to influence their children's everyday life at the day care center. My research questions were: What does the word professional partnership mean for you as a parent? Are parents' wishes regarding the child received and materialize? How is the cooperation between parents and personnel working? The theoretical base of this work consists of the plan for early childhood education and Ann-Marie Markström's thoughts about the meetings in everyday life. The interview guide was divided into three parts according to Markström's thoughts. I have also taken up a social pedagogical perspective in the work and presents previous research in the area. Results show that parents are satisfied with cooperation with the personnel and feel they are heard regarding their requests.

Keywords: participation, professional partnership, day care, early childhood education

Number of pages:44

Language: swedish

Date of acceptance:

INNEHÅLL

1 INLEDNING	6
1.1 Syfte och frågeställningar	6
1.2 Definition av centrala begrepp	7
2 BAKGRUND	8
3 PLANEN FÖR SMÅBARNSFOSTRAN	
3.1 Den nationella planen	10
3.2 Planen på kommunnivå	10
3.3 Enhetens plan	11
3.4 Barnets egen plan	11
4 FOSTRINGSGEMENSKAP	13
4.1 En tillbakablick	13
4.2 Fostringsgemenskapen idag	15
5 SOCIALPEDAGOGIKEN INOM SMÅBARNSFOSTRAN	18
6 TIDIGARE FORSKNING	20
7 METOD	23
7.1 Urval av enheter	23
7.2 Metodval	24
7.3 Insamling av data	26
8 RESULTATREDOVISNING	27

8.1 Planen för småbarnsfostran	27
8.2 Föräldrasamtal	27
8.3 Fostran	29
8.4 Det dagliga mötet	30
9 ANALYS	32
9.1 Föräldrasamtal	32
9.2 Fostran	33
9.3 Det dagliga mötet	34
10 DISKUSSION	35
10.1 Metoddiskussion	35
10.2 Resultatdiskussion	36
10.3 Förslag till fortsatt forskning	37
KÄLLOR	38
ELEKTRONISKA KÄLLOR	40
Bilaga 1	41
Bilaga 2	42
Bilaga 3	43

1 INLEDNING

I mitt arbete inom dagvården har jag ofta funderat på hur föräldrarna uppfattar samarbetet med daghemspersonalen. Vi pedagoger har utbildats och skolats i att utveckla vårt arbete och tankesätt och försätts med en viss vokabulär som för oss är helt vardaglig och självklar. Föräldrarna har inte fått en motsvarande skolning och jag undrar om de tänker i samma banor som vi? Jag har själv haft mina barn i dagvård och min främsta tanke var att de skulle bli väl behandlade och ha det bra under den tid vi var åtskilda. Fostringsgemenskap? Det tänkte jag inte aktivt på. Hela den här frågeställningen har gjort mig nyfiken på föräldrarnas syn på fostran, fostringsgemenskap och hur mycket de är villiga att dela med sig. En annan fråga som också är intressant i detta sammanhang är hur stort utrymme vi som pedagoger ger till föräldrarna. Finns det på riktigt plats för föräldrarna och deras önskemål? Är vi villiga att se dem som jämbördiga parter på vår arbetsplats?

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här undersökningen är att ta reda på föräldrarnas syn på fostringsgemenskap i daghemmet, i det här fallet Ängskullens daghem i Sibbo. Jag ville veta om föräldrarna anser att de blir hörda angående sina önskemål gällande barnens vardag i daghemmet och om de upplever att de kan påverka sina barns vardag. Då jag började fundera på upplägget av mitt slutarbete tänkte jag ganska diffust om frågor kring fostringsgemenskapen, men ju mera jag läst in mig på ämnet har tanken på mötet vuxit fram. Föräldrar och pedagoger möts varje dag, hur viktiga uppfattas de här mötena av föräldrarna? Får de ut det de vill av dem? Möter pedagogerna föräldrarna ärligt och öppet? I det jag läste av andras forskning varierade uppfattningen om fostringsgemenskapen och hur mycket man vill och får dela med sig. Hur ser det ut i vårt daghem?

Frågeställningarna blev således:

1. Vad innebär ordet fostringsgemenskap för dig som förälder?
2. Tas föräldrarnas önskemål angående barnet emot och förverkligas?
3. Hur förverkligas samarbetet mellan föräldrar och personal?

1.2 Definition av centrala begrepp

Med fostringsgemenskap avses här, samarbetet mellan föräldrar och daghemspersonal. Personalen på daghem har jag valt att samla under ett begrepp; pedagoger, som innefattar såväl barnträdgårdslärare som barnskötare. Fostringsdiskussioner betyder föräldrasamtal, d.v.s. samtal mellan pedagog och förälder, ibland talar man också om utvecklingssamtal. Planen för småbarnsfostran kallar jag för VASU, enligt den finska förkortningen.

2. BAKGRUND

Den teoretiska utgångspunkten för arbetet består av Ann-Marie Markströms tankar kring möten inom dagvården. I artikeln Föräldrars möten med välfärdsinstitutioner för barn i boken Barn, barndom och föräldraskap (Markström et al. 2009 s. 189-205) skriver Ann-Marie Markström, författare och forskare vid Linköpings universitet om möten mellan föräldrar och pedagoger. Jag har använt ordet dagvård i stället för rikssvenskans förskola som förekommer i Markströms text. Jag har också läst Thomas Johanssons artikel Mötets många ansikten – när professionella möter klienter, i boken Socialt arbete En grundbok (Meeuwisse et al. 2006 s. 149 – 165). Johansson talar om fyra olika nivåer; en strukturell, en positionell, en relationell och en upplevelsenivå. (Meeuwisse et al. 2006 s. 154)

Det professionella mötet bygger på en ojämlig situation. Klienten står i beroendeförhållande till den professionella vårdaren och det uppstår en maktobalans. (Meeuwisse et al. 2006 s. 162) En lyckad kontakt bygger på att de professionella undviker alltför låsta uppfattningar om klienten och lyckas utveckla en medvetenhet om de föreställningar, normer och attityder som kan hindra en bra kommunikation. (Meeuwisse et al. 2006 s. 161)

Den strukturella nivån beskriver Johansson som de ramar som styr mötet, om regler, förhållningssätt och metoder, om vem som har makten och styr mötet. Den positionella nivån utgörs av klass, etnicitet och kön. Den relationella nivån i mötet handlar om påverkan och subtil makt och om att åstadkomma sociala situationer. Mötet äger rum i ett institutionellt sammanhang. Upplevelsenivån handlar om det äkta mötet, den professionella vill tro på det han eller hon gör. I terapeutiska sammanhang beskrivs det som att man vill skapa lek och förändring och att det kan uppstå nya tankar och insikter. (Meeuwisse et al 2006 s. 154 – 156)

Ann-Marie Markström har forskat i möten och uppfattningar på tre olika nivåer. För det första handlar det om uppfattningar om fostran, för det andra om det dagliga mötet och för det tredje om det planerade utvecklingssamtalet.

Dagvården är oftast den första institution som barnen vistas i en stor del av sin vardag. Då sker det många möten mellan hemmet och dagvården. Förutom att dessa möten är

möten mellan två människor är de också möten mellan förälder och institution. Det blir en relation där parterna inte är jämbördiga utan har olika makt och ansvar. Det dagliga mötet mellan pedagog och förälder sker oftast i hallen (tamburen) som blir en skärningspunkt mellan det offentliga och det privata och där de flesta av de dagliga samtalen sker. Här sker såväl informationsöverföring som samtal gällande barnet. Markström talar om hallen som en plats som föräldrarna har tillträde till, där barnen har en egen hylla. De övriga rummen i daghemmet är inte på samma sätt tillgängliga. Relationerna mellan pedagoger och föräldrar upprätthålls till stor del just i hallen. Man visar samarbetsvilja, gemenskap och hänsyn och balanserar i ett växelspel som upprätthåller ömsesidigt erkännande, för att kunna upprätthålla ett gott samarbete.

Utvecklingssamtalet är ett institutionellt samtal som förberetts på förhand. Från daghemmets sida delar man ut frågeformulär som föräldrarna ska besvara före samtalet och pedagogerna gör iakttagelser av barnet i daghemmet. Utvecklingssamtalen har vissa mål och föräldrarna och pedagogerna har olika roller. Pedagogen leder samtalet med utgångspunkt i barnet i daghemmet, men tar även upp frågor som rör barnet i hemmet och tillsammans jämför man barnets beteende i de olika omgivningarna. Frågorna som ställs styrs ofta av de förväntningar dagvården har gentemot hemmet. Markström ger som exempel om pedagogen frågar vilka böcker föräldrarna läser för sina barn, så finns det en underliggande ide´ om att en god förälder bör läsa böcker för sina barn. Vad som sker hemma blir en angelägenhet för pedagogen. Markström menar att pedagogerna inte alltid är medvetna om de olika förväntningar som finns inbäddade i frågorna och samtalen.

Det tredje mötet gällde fostran. I de intervjuer Markström gjorde för sin forskning av såväl föräldrar som pedagoger ansåg båda parter att föräldrarna ska fostra barnen. Det som sker på daghemmet tas för givet och uppfattas inte alltid som fostran. Flera av föräldrarna i undersökningen visste inte hur deras barn betar sig eller hur de blir bemötta av andra barn i daghemmet. De visste heller inte hur barnen har det i daghemmet fastän de ansåg sig vilja veta det. (Markström et al. 2009 s. 189-205)

3 PLANEN FÖR SMÅBARNSTFOSTRAN

- de olika nivåerna

3.1 Den nationella planen

År 2002 gav Social- och hälsovårdsministeriet ut en publikation om förskoleverksamhet (Social- och hälsovårdsministeriet, 2002) och gav då Stakes (numera Institutet för hälsa och välfärd) uppgiften att göra upp en plan för småbarnsfostran för att förenhetliga småbarnsfostran i hela landet samt skapa förutsättningar för att utveckla kvaliteten inom småbarnsfostran. Med småbarnsfostran avses vård, fostran och undervisning av barn under förskoleåldern. På finska kallas planen VASU, från Varhaiskasvatussuunnitelma och för enkelhetens skull använder jag den benämningen framöver i texten.

Den finska versionen av VASU publicerades 2003 och den svenska 2004. Med VASU:n ville man utveckla kvaliteten inom småbarnsfostran, öka kunskapen och medvetenheten av den kunskap som finns hos de professionella pedagogerna samt öka föräldrelaktigheten. Man ville också utveckla det mångprofessionella samarbetet mellan de serviceformer som finns tillgängliga för barnfamiljer. VASU:n ska alltså fungera som ett styrmedel för de som jobbar inom småbarnsfostran.

I VASU:n definieras målen för delområdena inom småbarnsfostran, fostrarens roll samt betydelsen av att se till att trygga barnens välbefinnande och individuella utveckling.

3.2 Planen på kommunnivå

Eftersom alla kommuner är olika satte den nationella planen som mål att varje kommun gör sin egen VASU i enlighet med de riktlinjer som gavs i den nationella VASU:n. Den kommunala VASU:n ger konkreta planer för hur målen ska förverkligas och vilka verksamhetsformer det finns. Sibbo kommuns VASU skrevs redan 2004 och en ny upplaga av den utarbetas som bäst.

I Sibbos VASU är det viktigaste värdet ” barnets rätt till en bra barndom” (s. 4) som förverkligas genom trygghet, tolerans, en lugn och avstressande miljö samt respekt för och omtanke om andra människor och naturen. (s. 4) Man konstaterar att föräldrarna har det primära ansvaret för fostran men att målet för småbarnsfostran inom dagvården är att dela fostraruppgiften mellan föräldrar och pedagoger. (s. 5) Fostringsgemenskapen ses som en strävan att främja barnets välmående genom att förena föräldrarnas och pedagogernas sakkunskap och vetande. (s. 17) Fostringsdiskussioner föräldrar och pedagoger emellan ses som den huvudsakliga delen av gemenskapen och pedagogerna ska stöda föräldrarna i fostran av barnet. (s. 18)

3.3 Enhetens plan

Under år 2005 arbetade alla dagvårdsenheter med att göra upp egna VASU:n för de egna daghemmen. Personalen inom dagvården fick skolning inom området och varje enhet fick en egen mentor som hjälpte till med arbetet och såg till att det gick framåt. Vi fick ett tema per månad som vi skulle diskutera, fundera på och utarbeta så att det liknade vår verksamhet och att det i den egna VASU:n kommer fram det vi representerar och står för. I vårt daghem bestämde vi oss tidigt att försöka vara så konkreta som möjligt och använda ett språk som inte är fullt av termer utan förstås av alla. För oss är det viktigt att barnen har en trygg och meningsfull dag och som viktiga värden valde vi trygghet och tolerans. Vi vill att barnen ska vara trygga med såväl personal som utrymmen och att toleransen ska synas i vår vardag genom att alla barn ska få vara med i lekar och att barnen ska känna att de får vara sig själva.

Att arbeta med den egna VASU:n var på alla sätt givande och tänkvärdt. Vi gick igenom våra egna värderingar och arbetssätt; varför jobbar vi som vi gör, vad som är viktigt för oss och hur vill vi att det ska synas i det dagliga arbetet.

3.4 Barnets egen plan

I den nationella planen sägs det att en individuell plan ska göras för varje barn i dagvård. Planen görs upp tillsammans med föräldrarna i samband med

fostringsdiskussionerna. I samband med diskussionerna beaktar man föräldrarnas åsikter och önskemål angående sitt barn. Barnets individuella behov och utvecklingsområden tas i beaktande och om det finns problem försöker man tillsammans hitta lösningar till dem. (Grunderna för planen för småbarnsfostran, s. 37 – 38)

4 FOSTRINGSGEMENSKAP

4.1. En tillbakablick

I sin doktorsavhandling från 2002, *Delad vårdnad?* beskriver Christina Gars hur socialisationen av barn ökat under 1900-talet och delar av barndomen flyttats från familjen till institutioner. (Gars 2002 s. 23) Tidigare hade familjen, släkten eller bygemenskapen som hade ansvaret, nu har ansvaret delvis övertagits av staten och den offentliga sektorn. Förändringarna som skett kan knytas till samhällets utveckling från agrarsamhälle till industrialistiskt samhälle och mödrarnas utträde från hemmen till arbetsmarknaden. (Gars 2002 s. 24-25) Synen på daghem har ändrats genom åren. I början av 1900-talet sågs daghemmen som ett stöd för ensamstående mödrar men blev i takt med en lösning på behovet av barnomsorg. (Gars 2002 s. 26) Daghemmen blev lönsamma genom att mödrarna fick möjlighet att delta i förvärvslivet. (Gars 2002 s 28)

Samarbetet mellan föräldrar och fostrare har tagit sig olika uttryck genom tiderna. Kirsti Karila beskriver i kapitlet *Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena* i boken *Kasvatusvuorovaikutus* (Karila et al. 2006 s. 91-108) hur man tidigare talade om samarbete, om att stöda och nu om gemenskap, på finska *kumppanuus*, som kanske bättre beskriver vad det handlar om. I dagvårdslagen från år 1973 (367/1973) talade man om dagvården som en stödjande faktor till familjen, nu talar man om fostringsgemenskap. I och med begreppet fostringsgemenskap har rollerna förändrats och parterna blivit mera jämbördiga. Tidigare satte man föräldrarna i en passiv, mottagande roll och personalen i en aktiv, vetande roll. Nu har föräldrarna blivit konsumenter, aktiva användare av service. (Karila et al.2006 s. 92-93)

I artikeln *Föräldrars möten med välfärdsinstitutioner för barn* i boken *Barn, barndom och föräldraskap* (Markström 2009 s. 189 -205) beskriver Ann-Marie Markström hur barndomen idag följs upp av många instanser, som mödra- och barnrådgivning, dagvård, skola och fritidsverksamhet. Barnens fostran har blivit en angelägenhet för det offentliga och omvänt har föräldrarna fått inträde i dagvårdens och skolans värld. Föräldrarna förväntas vara delaktiga och engagerade, men har även börjat ställa krav gentemot skola och dagvård. Markström beskriver dagvården som en del av

arbetsmarknadsfrågan, kvinno- och utbildningsfrågan. Dagvården blir vidare ett komplement eller en kompensation till hemmet.

Markström skriver att institutionerna öppnats mera då familjernas delaktighet ökat. Hon skriver att man uppmuntrar föräldrarna att delta, men att man från institutionernas sida sätter gränser och ramar för hur mycket inflytande som är önskvärt. Det här är en intressant fråga, för jag antar att dessa gränser är osynliga och outtalade. Hur nära får föräldrarna komma?

Markström avrundar genom att säga att föräldraskapet numera styrs av olika dokument och riktlinjer och att institutionaliseringen av barndomen lett till ett delat ansvar för barnens fostran och utbildning som fått konsekvenser för föräldrarna. De ska kunna delta, förhandla och göra val i skola och daghem, men samtidigt är föräldrarna beroende av dessa institutioner för att få vardagen att fungera.

Hujala beskriver i boken Päivähoidosta varhaiskasvatukseen (Hujala et al. 2007 s. 118-119) hur dagvården och samarbetet med föräldrarna gått från de professionellas synvinkel (ammattilaislähtöinen) via familjestödd verksamhet (perheiden tukema ammatillisuus), familjecentrerad verksamhet (perhekeskeinen ammatillisuus) till nuvarande familjeorienterad verksamhet eller synvinkel (perhelähtöinen ammatillisuus). Under 1970-talet rådde uppfattningen om att barnets vård och fostran var daghemmets interna sak som de professionella pedagogerna förstod sig bäst på. Så småningom gick man över till att stöda familjerna, men pedagogernas syn på vad som var bäst för barnet hade den största tyngden. Nu blev det föräldrarnas uppgift att också hemma förverkliga det som pedagogerna rekommenderade. Föräldrarna förväntades stöda daghemsverksamheten och samarbetet skedde i den form man från daghemmets sida ansåg lämpligt.

I den familjecentrerade uppfattningen sågs föräldrarna ännu behöva stöd och råd i barnets uppfostran, men många beslut angående barnet gjordes gemensamt.

Inom den familjeorienterade uppfattningen som fick sin början under 1990-talet och kan anses råda idag, ses samarbetet mellan föräldrar och pedagoger som en av de viktigaste tyngdpunkterna inom småbarnsfostran. Man fostrar barnet enligt familjernas behov och ser föräldern som den som vet mest om sitt barn. Såväl föräldrarnas som pedagogernas

resurser behövs för att stöda barnets fostran på bästa sätt. Aila Tiilikka skriver i sin doktorsavhandling att då man arbetar utgående från en familjeorienterad synvinkel måste man komma ihåg att familjerna inte är en homogen grupp som ser likadan ut. Familjernas önskemål om samarbete kan se mycket olika ut, de kan ha skeden i sitt liv då man inte orkar vara aktiv och familjerna kan inbördes se väldigt olika ut. Att kunna acceptera dessa olikheter och arbeta utgående från dem blir en del av det familjeorienterade synsättet. (Tiilikka 2005 s. 62)

I det familjeorienterade synsättet utgår samarbetet från familjen och hur mycket den är villig att dela med sig. Pedagogerna erbjuder sin professionella kunskap, erkänner föräldrarnas expertis angående sina barn och sköter samarbetet finkänsligt. Som bäst fungerar samarbetet som ett kompanjonskap där kommunikationen fungerar ömsesidigt. (Tiilikka 2005 s. 62)

4.2 Fostringsgemenskapen idag

Fostringsgemenskap definieras i Grunderna för småbarnsfostran (Stakes 2003) som ett nära samarbete mellan professionella fostrare och föräldrar. Föräldrarna ansvarar i första hand för barnets fostran och känner sitt barn bäst. Personalen använder sitt yrkesmässiga kunnande och ser till att samarbetet inleds och fortgår. Kaskela och Kekkonen (Lastentarha 3/2005 s.17) skriver att fostraren inte enbart stöder föräldern utan står vid dess sida för att ge barnet en uppfattning av att de vuxna samarbetar kring frågor som rör det. Kaskela och Kekkonen definierar samspelet mellan förälder och personal som att bli hörd. Som personal ska man våga lyssna utan att kritisera, så att ett förhållande uppstår. Det starkaste motivet för ett välfungerande samarbete är att det ”gynnar det enskilda barnets välbefinnande, utveckling och lärande.” (Sandberg & Vuorinen 2007 s.35)

I Sibbo kommuns plan för småbarnsfostran nämns tillit, jämlikhet och respekt som de grundläggande hörnstenarna i samarbetet med föräldrarna. (2011 s. 30) Sandberg & Vuorinen påpekar att samarbete mellan dagvård och föräldrar ökar föräldrarnas tillit till personalen. (2007 s. 49)

Kaskela och Kekkonen menar att grundidén med fostringsgemenskapen är att hitta ett sätt att kommunicera som aktiverar föräldrarna och gör dem delaktiga. Dagvårdspersonal har alltid varit bra på att informera och dela ut lappar, men fostringsgemenskapen bör bygga på dialog, på att ge och ta. (Lastentarha 3/2005 s. 18)

Karila skriver om hur fostringsgemenskapen kan förverkligas enbart om det finns en ömsesidig respekt för varandra. Eftersom den subjektiva rätten till dagvård gör att så gott som hela åldersklasser finns representerade bland barnen, finns det också ett mycket brett spektrum av föräldrar och fostrare. Det här ställer stora krav på pedagogernas kompetens och förmåga till samarbete eftersom det är pedagogernas uppgift att se till att fostringsgemenskapen fungerar. Karila skriver att det här ändå är oundvikligt för pedagogerna och hon ser det som en stor utmaning att kunna skapa en sådan växelverkan mellan parterna att man tolkar den andra rätt utan förutfattade meningar. (Karila et al. 2006 s. 95 - 96)

Karila skriver också om att det tar tid att forma ett fungerande samarbete. Man behöver mötas tillräckligt många gånger för att lära känna den andra. Det här är något jag upplevt i mitt arbete då jag jobbat länge på samma ställe och haft samma familjer som klienter i många år. (Karila et al. 2006 s. 101)

Hujala skriver om de stora förändringar småbarnsfostran och dagvård står inför idag då utbildningen blivit akademisk och det finns nationella kriterier för kvaliteten inom vården. Arbetet med familjerna är i högsta grad ett kriterium för kvalitet men man påpekar också de stora variationerna mellan dagvårdsenheterna. Det fungerande samarbetet är beroende av att pedagogerna erkänner föräldrarnas kunskap och låter dem ta en aktiv roll. Man talar här om fostringsdiskussionerna som absolut essentiella för att samarbetet ska formas och fungera. Vidare lyfter man fram familjernas stöd till varandra och om man kunde hitta andra samarbetsformer för att stöda varandra. (Hujala et al. 2007 s. 123-124)

I litteraturen tas ofta upp hur daghemmen ska öppnas gentemot familjerna, men Hujala (Hujala et al. 2007 s. 124) tar upp det faktum att öppenheten bör vara ömsesidig för att man ska kunna dela ansvaret för barnet och därmed förverkliga ett familjecentrerat förhållningssätt.

Aila Tiilikka tar i sin doktorsavhandling Äitien kasvatuskäsityksiä ja arviointeja hyvästä päiväkotikasvatuksesta upp frågan om samarbete mellan föräldrar och pedagoger . Hon säger att om förhållandet mellan personal och förälder ska betraktas som jämlikt ska också föräldrarna stöda personalen i deras arbete och att de samtal de för bildar hörnstenarna för samarbete. (Tiilikka 2005 s. 64)

I de intervjuer hon gjorde kom det fram att föräldrarna önskade en pedagog som möjliggör delaktighet, ömsesidighet och dialog i fostringssamarbetet så att något nytt kan växa fram. (Tiilikka 2005 s. 154)

I Marjo Iso-Kuuselas pro-gradu från år 2008 : Vanhempien ja päiväkodin ammattilaisten välinen yhteistyö behandlas samarbete och fostringsgemenskap mellan personal och föräldrar på daghem. Hon citerar Kirsti Karila och säger att den ömsesidiga respekten är grunden för ett fungerande samarbete. Iso-Kuusela skriver att föräldrarnas delaktighet visar på fostringssamarbetets jämlikhet. (2008 s. 13) I ett bra förhållande blir föräldrarna delaktiga i barnens vardag trots att de inte är fysiskt närvarande.

Iso-Kuusela skriver också om att fostringssamarbetet inte alltid är enbart positivt och att man inte alltid lyckas i sina intentioner att skapa en förtroendefull atmosfär. Såväl barngruppen som personalstyrkan byts ibland och olika familjesammansättningar kan sätta samarbetet på prov. (2008 s. 19) För personalen gäller det att acceptera och respektera olikheter och avvikelser från normerna. Samarbetet kan vara bra fastän det ser olika ut med olika föräldrar. Utmaningen hos personalen blir att skapa en atmosfär där föräldrarna vågar delta. (2008 s. 20)

5 SOCIALPEDAGOGIKEN INOM SMÅBARNSFOSTRAN

Jag refererar här till Leena Kurkis artikel Sosiaalipedagoginen näkökulma varhaiskasvatukseen i verket Varhaiskasvatukesen teoriasuuntauksia. (Karila et al 2001 s. 112-135) Kurki är docent vid Tampereen Yliopisto, Uttrycket socialpedagogik användes första gången av Karl Mager och Adolph Diesterweg i 1840-talets Tyskland. Det socialpedagogiska tankesättet finns i Europa främst i Tyskland och Spanien, samt i Latinamerika där Paulo Freire ses som dess största påverkare. I Norden finns ingen självständig socialpedagogisk tradition, förutom i Danmark med Bendt Madsen som förgrundsfigur.

Socialpedagogik är ett sätt att tänka, att förhålla sig till världen. Tysken Buchkremer ansåg att den moralfilosofiska grunden utgörs av den gyllen regeln: ”Allt vad ni vill att människorna skall göra för er, det skall ni också göra för dem.” Socialpedagogiken ses som ett sätt att integrera individen i samhället. Förutom det ser man socialpedagogiken som något som främjar barns och ungas välfärd.

I Finland används socialpedagogiken främst inom socialarbetet. Kurki anser att man kunde tillämpa socialpedagogiken inom småbarnsfostrian om man flyttade tyngdpunkten från lärandet till fostrandet. Hon menar dock att socialpedagogiken är ett helhetstänkande och att man inte kan plocka bitar av det i småbarnsfostrian utan att man förbinder sig till socialpedagogiken helt och hållet.

Kurki säger att hur man än förverkligar det socialpedagogiska arbetet så är grunden till socialisation att för det första stöda personligheten och det kan ske endast genom att växa tillsammans med andra personligheter och för det andra att känna samhörighet. Härmed blir samhällets och individens förhållande det centrala inom socialpedagogiken.

Bendt Madsen skriver om socialpedagogik i förskolan i sin bok Socialpedagogik Integration och inklusion i det moderna samhället. (2006 s. 205-220) Han beskriver ett norskt forskningsprojekt där man följde interaktionen mellan synligt handikappade, utvecklingsstörda eller barn med annan hudfärg och ”vanliga” barn. Vi vuxna tilldelar stöd och resurser till barn med formella diagnoser och kategoriserar barn på det här sättet. I undersökningen kom det fram att barn kategoriserar varandra utgående från helt

andra principer. Det var främst barn som störde andras lekar, slog andra eller retades som de andra barnen kallade för ”konstiga”. I den här gruppen placerades också de som fördröjde lekar eller drog sig ur lekar utan att säga till. Madsen säger att det är de här barnen som egentligen har svårast att bli inkluderade i gemenskapen och skulle behöva hjälp av vuxna. De ”vanliga” barnen såg inte de synligt annorlunda som konstiga utan tvärtom tog de stor hänsyn till dem och hittade på egna sätt att inkludera dessa barn i gemenskapen. Det verkade som barnen exkluderade andra barn p.g.a. beteende medan vuxna använder sig av diagnos för att bestämma vem som är annorlunda. Madsen drar slutsatsen att vuxna borde gå in i barnens perspektiv för att kunna hjälpa dem som behöver det. Han säger också att vi bör överge de ”mekanismer som medverkar till att upprätthålla de exkluderande processer som vissa barn blir föremål för.” (Madsen 2006 s. 209)

Vilka är då de mekanismer som vi som pedagoger bör använda oss av för att förhindra att en del barn exkluderas? Madsen kommer med olika förslag, utgående från olika studier inom förskolor. En sak pedagoger kan göra är att genom vuxenstöd ta in de annorlunda barnen i leken och bana väg för deras sociala deltagande, helt enkelt visa dem hur man gör. Det finns också barn som klarar av det här, men det kan bli för tungt för dem att i längden klara av en sådan här roll. En annan sak som hjälper annorlunda barn är aktivitetscentrerade aktiviteter, d.v.s. sådana lekar där aktiviteten är i centrum, inte den du leker med. Madsen tar sedan upp fysisk, kommunikativ och social rymlighet, alla tre sådana betingelser som pedagogerna kan skapa i förskolan.

6 TIDIGARE FORSKNING

Det finns mycket material skrivet om samarbete mellan föräldrar och personal i daghem. I Finland är det främst Kirsti Karila, Eeva Hujala och Maarit Alasuutari, alla tre bundna till Tampereen Yliopisto samt Marja Kaskela, utvecklingschef vid Pesäpuu, som gett ut ett antal skrifter.

I sin doktorsavhandling *Kuka lasta kasvattaa?* från 2003 undersökte Maarit Alasuutari fostran, föräldraskap och professionella fostrare ur föräldrarnas synvinkel. Hon ville främst veta hur föräldrarna uppfattade att fostringsansvaret fördelades mellan dem själva och dagvården/skolan.

I Finland började dagvårdssystemet utvecklas i slutet av 1800-talet i och med barnträdgårdarnas och barnkrubbarnas uppkomst. I början var dagvården inriktad på att stöda fostran av barn, men blev i och med att staten tog över verksamheten också en del av barnskyddet. Dagvården utgjorde ett stöd för föräldrar som inte själva klarade av fostringsuppgiften. Uppfostran i hemmet uppskattades mera än dagvård. (Alasuutari 2003 s. 24) Då kvinnorna på 1960-talet gav sig ut i arbetslivet påbörjades diskussionen om barns dagvård och år 1973 kom Lagen om barndagvård. I dagvårdslagen definierades dagvården som en socialtjänst som alla var berättigad till, utan att ha kopplingar till fattigdom eller barnskydd. (Alasuutari 2003 s. 25)

År 1983 kom ett tillägg till Lagen om barndagvård där det stipulerades att dagvården ska stöda föräldrarna i deras fostringsuppdrag samt tillsammans med föräldrarna sörja för att barnen får en balanserad utveckling. (Alasuutari 2006 s. 25)

Under 1990-talet kom rätten till dagvård för alla barn under skolålder vilket betyder att man får dagvårdsplats för sitt barn oberoende av sociala eller ekonomiska faktorer. (Alasuutari 2006 s. 25)

De föräldrar Alasuutari intervjuat ansåg att såväl pedagogerna som daghemmen är viktiga ingredienser i barnets liv. Föräldrarna ansåg att de inte ensam ansvarar för barnets hela fostran, utan att pedagogerna delar ansvaret. På samma gång såg man det delade ansvaret som ett hot eftersom dagvården fungerar utan föräldrarnas medverkan och kontroll. (Alasuutari 2006 s. 164-165)

I Alasuutaris forskning ansåg föräldrarna att utgångspunkten för ett samarbete mellan pedagoger och föräldrar är hur pedagogerna förhåller sig till föräldrarnas åsikter. Föräldrarna såg pedagogerna som experter på sitt område (barns utveckling, hur man stöder den) och förhöll sig därför positivt till att pedagogerna uttalar sig om det. (Alasuutari 2006 s. 167) När det gällde föräldraskap och familj ansåg föräldrarna att de var experter. Då båda parter har sina expertområden blir samarbetet mera jämlikt. (Alasuutari 2006 s. 168)

Alasuutari menar att det kom fram i föräldrarnas tal att de anser att familjen och föräldraskapet är privat och att utomstående inte kan tolka eller definiera det. Man ansåg inte heller att pedagogerna hade rätt till detta område, utan att samarbetet främst gällde barnet som individ. (Alasuutari 2006 s. 168)

Genom att fostran blivit mera institutionaliserad har också den professionella fostran blivit en del av föräldrarnas tankevärld. Man kan tänka sig att det speglar av sig på föräldrarnas syn på fostran. Alasuutari lyfter fram frågan om de professionella fostrarnas ansvar och hur de använder sin kunskap, att de funderar över sina handlingssätt och de åsikter de framför. (Alasuutari 2006 s. 168) Föräldrarna ansåg att om pedagogerna ifrågasätter deras åsikter undergräver man deras ställning som förälder, medan ett positivt mottagande ger föräldern en upplevelse av att vara uppskattad som fostrare och samarbetsparter. (Alasuutari 2006 s. 170)

Alasuutari poängterar att det är pedagogens uppgift att underlätta och upprätthålla samarbetet genom att ge föräldrarnas kunskap ett jämbördigt värde. (Alasuutari 2006 s. 171)

Anna Leino skrev sin Pro Gradu – avhandling vid Helsingin Yliopisto ” Kasvatuskumppanuus päiväkodissa – vanhempien ja lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsikohtaista hoito- ja kasvatussuunnitelmakeskusteluista” år 2006. Hon intervjuade såväl föräldrar som dagvårdspersonal. I sin undersökning kom Leino fram till att fostringssamarbetet börjar i hemmet, utgående från föräldrarnas värden, åsikter och förhoppningar. Man ansåg att fostringsgemenskap är att dela barnets vardag mellan hem och daghem (Leino 2006 s. 115) och att fostringsdiskussionerna mellan förälder

och pedagog är av avgörande betydelse för uppkomsten av samarbete. (Leino 2006 s. 116) För att ett partnerskap ska uppstå ansågs tre saker viktiga: att den andra parten är bekant, omsättningen av personal (på finska työntekijöiden vaihtuvuus) samt parternas person- och personlighetsskillnader. Den största utmaningen sågs vara att ta till tals svåra saker och att föräldrars erfarenheter av daghemmets vardag är så liten. Man ansåg också det vara en stor utmaning att få djup i gemenskapen och ansåg att bl. a. de blanketter som används som grund för samtalen kan vara ett hinder eftersom de styr samtalen för mycket. Man önskade att samtalen kunde beröra det enskilda barnet och dess behov i större grad och att man tar i beaktande både föräldrars och pedagogers åsikter. Vidare ville många öka antalen samtal och en del önskade att barnen kunde delta.(Leino 2006 s. 117)

Som sammanfattning säger Leino att daghemmens och hemmens samarbetsformer upplevs som rätt så fungerande, även om de många gånger upplevs vara ytliga och mest bestå av praktiska angelägenheter och att det är av stor vikt för fostringsgemenskapen att föräldrarnas åsikter kommer fram och att man respekterar deras expertis och val angående barnen.

7 METOD

7.1 Urval av enheter

Efter samtal med Carina Kiukas vintern 2010 beslöt jag att genomföra min undersökning genom att dela ut frågeformulär till föräldrarna på det daghem i Sibbo där jag arbetar. På det här sättet kan vi använda resultaten till att utveckla vår verksamhet. Eftersom Sibbo kommuns plan för småbarnsfostran gäller alla kommunens daghem och alla daghem utarbetade sina egna planer under samma tidsperiod anser jag att resultaten jag får också är relevanta för andra daghem. Jacobsen (2007 s.12) menar att giltighet och relevans avser att det man mäter hos några även gäller för andra. Då jag deltog i planseminarium i januari 2011 tyckte de närvarande lärarna att den kunskap jag söker bäst kunde komma fram i intervjuer med föräldrar. Efter en grundlig fundering höll jag med om detta. Jag beslöt mig alltså för att försöka få fem föräldrar att ställa upp för intervju.

Jag delade ut ett frågeformulär där jag kort beskrev syftet med mitt arbete och där jag bad dem returnera ett svar om de var villiga att ställa upp, till samtliga 16 familjer vi hade som klienter våren 2011. Jag fick nio svar och drog sedan lott för att få fram de fem jag sedan intervjuade. Jag genomförde intervjuerna i såväl det egna daghemmet, i daghemmet bredvid vårt som hemma, där det för tillfället fanns ett utrymme som passade sig för detta och där man kunde prata utan att bli avbruten eller höra sina egna barn. Jag försökte att förlägga intervjusituationerna till morgon eller eftermiddag då föräldrarna förde/ hämtade sina barn. Jag använde mig av bandspelare för att inte behöva anteckna.

Efter att jag gjort intervjuerna transkriberade jag materialet och läste igenom det några gånger samtidigt som jag strök under vissa ledord. Sedan delade jag in materialet i olika kategorier enligt innehåll. Jacobsen säger att kategorier kan bestå av såväl huvud- som underkategorier (2007 s. 141) Efter detta försökte jag hitta likheter och skillnader i svaren så att jag kunde ordna dem enligt Markströms tre kategorier: uppfattningar om

fostran, det dagliga mötet samt det planerade utvecklingssamtalet. (Markström et al. 2009 s.189-205)

7.2 Metodval

Jag har valt att göra en kvalitativ undersökning för som Jacobsen (Jacobsen 2007 s.14) säger är det problemställningen som styr valet av metod. Jacobsen beskriver (Jacobsen 2007 s. 15) tre olika problemställningar; förståelseorienterad, beskrivande samt förklarande. En kvalitativ undersökning kännetecknas av att man vill få en djupare förståelse och utveckla ny kunskap. En kvantitativ undersökning tillämpas då man vill beskriva omfattningen av ett fenomen.(Jacobsen 2007 s. 15) Eftersom jag är ute efter ny kunskap och särskilt att förstå, valde jag ett kvalitativt synsätt. Starrin (1994 s. 21) skriver att då man undersöker kvalitativt undersöker man ”hur något är beskaffat” i motsats till kvantitet som fokuserar på mängder av ett fenomen.

Starrin (1994 s. 21) skriver också att

”målsättningen med en kvalitativ analys är...att identifiera ännu okända eller otillfreds-
ställande kända företeelser, egenskaper och innebörder.”

Det jag eftersträvar med min undersökning är naturligtvis ”sanningar”, d.v.s. som da Silva och Wahlberg (Starrin & Svensson 1994 s. 56) säger att om två personer eller flera beskriver att fenomen på samma sätt så finns det en objektivitet i det. Jacobsen (Jacobsen 2007 s. 8) uttrycker det som en systematik i hur de tillfrågade upplever situationen. Om jag hittar ”sanningar” eller systematik i den respons jag hoppas få är det resultatet jag eftersträvar och hoppas kunna tolka oberoende av hur jag upplever svaren.

Min datainsamlingsmetod är en halvstrukturerad temaintervju. Fördelen med intervju som datainsamling är att metoden är mycket flexibel. Eftersom man befinner sig i direkt kontakt med intervjuobjekten kan man få fram bakgrunder till svaren, tolka tonfall och be om förtydliganden. Man kan också variera ordningen på frågorna, beroende av vilken inriktning samtalet tar. (Hirsjärvi & Hurme 2000 s. 34-36 Vilkkä 2005 s. 148)

I en halvstrukturerad intervju inordnar man frågorna enligt teman inom vilka ramar intervjuaren ställer sina frågor. Hirsjärvi & Hurme (2000 s. 47-48) skriver att frågorna i

intervjun är de samma för alla, men att intervjuaren kan ändra på frågornas inbördes ordning.

Kvale & Brinkmann (2009 s. 17-19) säger att man genom att göra en kvalitativ intervju vill förstå världen ur undersökningspersonernas synvinkel. Forskaren bestämmer ämnet för intervjun och definierar samtalet varvid samtalet under intervjutillfället inte är jämlikt.

Kvale & Brinkmann beskriver i kapitlet ”metodologiska och etiska frågor kring forskningsintervjun” (2009 s. 30-33) om utmaningarna med en forskningsintervju. De anser att även om intervjusituationerna kan liknas vid samtal, bör strukturen för frågorna vara klar hos intervjuaren. Om man är dåligt förberedd och inte tänkt igenom intervjun på förhand finns risken att man inte får särskilt mycket värdefull information. Det blir en balansgång mellan att få fram kunskap samtidigt som man måste beakta intervjuobjektens integritet. Kvale & Brinkmann säger att intervjuaren och intervjuobjektet tillsammans konstruerar kunskap genom samtal. (2009 s. 34)

Jag gör en innehållsanalys av materialet. Då man använder sig av innehållsanalys kategoriserar man materialet i olika teman som man fyller med innehåll från materialet man fått. Efter detta räknar man hur ofta ett tema nämns och jämför likheter och skillnader. Till sist söker man efter förklaringar till skillnaderna. (Jacobsen 2007 s.139 Tuomi & Sarajärvi 2002 s. 95)

Min tolkning av undersökningsmaterialet blir hermeneutisk. Enligt Sjöström innebär det att förstå helheter i sammanhang av tid, rum och mening. Man vill få klart innebörden i mänskliga sammanhang och förhållanden. Hermeneutik handlar också om hur man prövar tolkningen så att man får kunskap av resultaten, inte enbart slutsatser. (Starrin & Svensson 1994 s. 73- 74) Jacobsen (Jacobsen 2007 s. 134-135) beskriver den hermeneutiska analysen som att man växlar mellan att se de enskilda delarna skilt och att se dem i en större enhet, alltså att jämföra för att få fram vad de har gemensamt och vad som skiljer de åt.

Sjöström (Starrin & Svensson 1994 s. 83) beskriver det som kallas ”förförståelse” inom hermeneutiken, d.v.s. att vara medveten om sina åsikter, fördomar, förväntningar och värderingar för att kunna se hur tolkningen av materialet påverkas av dem. Eftersom jag

arbetar på det daghem där jag gör min undersökning, träffar föräldrarna varje dag samt har varit med och utarbetat verksamheten i dess nuvarande form är det av yttersta vikt att jag försöker klarlägga mina förväntningar och åsikter för att bedömningen ska bli så objektiv som möjligt. Det kvalitativa synsättet kännetecknas av att undersökaren försöker styra informationen som samlas in så lite som möjligt. Detta kallas för ett induktivt förhållningssätt. På det här sättet går man från empiri till teori, d.v.s. man skapar teorin utifrån det man observerat. Datan ska återspegla verkligheten och garantera att informationen är relevant och riktig. (Jacobsen 2007 s, 48-49)

Jag har samarbetat med den övriga personalen i urvalet av frågor för att vi skulle ha största möjliga nytta av arbetet. Min chef är en av Sibbo kommuns experter inom småbarnsfostran, så jag har också diskuterat frågeställningarna med henne, särskilt med tanke på att hela dagvården i Sibbo kan ha nytta av mitt arbete.

Då man vill mäta något empiriskt är det viktigt att empirin är giltig, relevant, pålitlig och trovärdig. (Jacobsen 2007 s.12) Jag vill få fram såväl intern som extern validitet. Intern i betydelsen att jag mäter rätt saker och extern i betydelsen att min undersökning är giltig också för andra daghem. Det är viktigt att undersökningen har reabilitet, d.v.s. går att lita på. (Jacobsen 2007 s. 13)

7.3 Insamling av material

Jag har sökt artiklar främst på Google Scholar och använt mig av sökord som fostran, fostringssamarbete, kasvatuskumppanuus, yhteistyö. Jag har i böckers källförteckningar hittat nya böcker och artiklar, vilka lett mig vidare. Jag har använt mig av finskt och rikssvenskt material.

8 RESULTATREDOVISNING

8.1 Planen för småbarnsfostran

Två av de fem respondenterna har läst Sibbo kommuns plan för småbarnsfostran medan alla fem har läst daghemmets egen plan.

8.2 Föräldrasamtal

Alla fem respondenter har varit på föräldrasamtal under höstterminen och de tycker alla att man inte alltid behöver tala med samma personal. ”...nå jag tycker att det är bra att det är den som mest jobbar med just det barnet.” (respondent 2) ”..nä, int har jag någon skillnad på det här stället för jag tycker alla vet bra” (Respondent 3) ”Det är klart att när ni har såna här små grupper (ref till smågruppsverksamhet) så då kanske sku jag hellre prata med den tanten som har hand om mitt barn i den gruppen” (Respondent 4) ”...med den som har mest med barnet att göra...känner barnet bäst” (Respondent 5)

All fem respondenter upplever att barnens egen plan är bra att ha med under samtalet, att det ger en struktur till samtalet utan att styra det för mycket. ”...jag tycker att det är riktigt bra grund, att då blir det åtminstone genomgånget”(Respondent 2) ”...jag tycker nog att den ger ganska öppna möjligheter vad man kan diskutera” (Respondent 1) ”I, tror jag att vi har inte ens överhuvudtaget tittat på blanketten utan vi har haft fritt samtal” (Respondent 4)

Respondent 5 tycker det är bra att man får hem den före samtalet

Jag tycker det är bra för då funderar man färdigt på vissa saker som man kanske inte annars funderar på, att det väcker ju tankar när man hemma förhansdfyller den och då kan man ju prata med den andra föräldern om de där sakerna..

Angående om samtalet upplevs som jämlikt:

Respondent 1 tycker att det beror på vem man pratar med om samtalet upplevs som jämlikt, medan de andra respondenterna upplever samtalen som jämlika. Respondent 2 säger att hon får sin röst hörd, emedan respondent 4 t.o.m. upplever att hon styr samtalet. Respondent 5 tycker att samtalet är jämlikt, att hon inte blir styrd åt något håll.

Önskemål angående det egna barnet:

I fråga om önskemål angående barnen tycker respondent 2 att det aldrig sagts nej om hon har haft några önskemål och anser också att önskemålen syns i vardagen. Respondent 3 tycker att hennes önskemål tas i beaktande mer än man kunde kräva

jag tycker att här på Ängskullen så beaktar man jätte liksom mycket och jättebra och jag får i alla fall den uppfattningen att ni liksom lyssnar på vad man säger och så där (respondent 3)

Respondenter 4 och 5 upplever inte att de har haft några speciella önskemål och respondent 1 önskar att hennes önskemål gällande barnet kunde beaktas mera.

Hur ofta man önskar föräldrasamtal

Respondent 2 tycker att man kunde ha föräldrasamtal senare på hösten så barnet hinner komma in i gruppen och ett kort samtal på våren. Respondent 3 tycker att man kunde ha ett informationsbyte då barnet börjar i daghemmet på hösten och hålla det egentliga samtalet kan var senare på hösten också för föräldrarnas skull så de hinner vänja sig vid daghemmet. Också respondent 4 tycker att samtalet kunde ske senare på hösten, i oktober, så att alla hinner komma igång ordentligt och att man på våren håller samtal vid behov. Respondent 5 anser att då barnet börjar i dagvård behövs ett samtal för att gå igenom barnets egenskaper och drag, men om barnet varit i daghemmet några år kan man vänta med samtalet några månader på hösten.

8.3 Fostran

Upplever man som förälder att ens tankar om fostran beaktas

Respondent 1 tycker att hon blivit hörd i sina tankar om barnets fostran och fått ett samarbete med personalen. Hon tycker också att det är föräldrarna som är huvudansvariga för barnets fostran och att hon vill ha stöd i fostran från daghemmet. Hon anser att det är bra om man diskuterar sådant som barnet kan behöva stöd i för då kan man beakta det hemma. Respondent 2 tycker att hon är på samma linje som personalen och det skulle vara svårt att ha barnen på ett daghem där tankar om fostran skulle skilja sig mycket från hennes egna tankar. Hon anser att grundprincipen är den att hon som förälder har ansvaret för fostran men att i praktiken delar hon delvis ansvaret med pedagogerna.

Respondent 4 upplever att det finns ett samarbete i fråga om fostran:

nu tror jag att ni tar i beaktande ganska bra hurdana hemförhållanden samtliga barn har och liksom förstår och ger respekt för det, det tror jag nog absolut för jag tycker att jag har aldrig mött, jag har aldrig haft sån känsla att ni sku inte göra det. (Respondent 4)

Respondent 5 skiljer mellan daghemmets fostran och hemmets:

jag tycker dagis ger en bra fostran som det är och jag tycker att på dagis ska dagisregler gälla, jag tycker inte att man ska ta i beaktande familjernas egna fostran

Respondent 3 tycker att det sociala kommer fram i fostran på daghemmet, hur personalen får allting att fungera och barnen trivs tillsammans.

Ordet fostringsgemenskap

jag tycker det att föräldrarna är ändå de som uppfostrar barnen, jag själv önskar att det är ett stöd som kommer från daghemmet ...alltså inte på det sättet att det är jag som säger att så här och så här, utan ändå tillsammans, men jag tycker ändå att föräldrarna är de som är ansvariga
(Respondent 1)

jag tycker nog att det betyder att man liksom, att dom vuxna, alltså alla vuxna, både föräldrar och de som finns i barnens omgivning, dagispersonal också att dom gemensamt visar till barnet vad som är rätt och fel, liksom i dom stora sakerna... (Respondent 3)

fostringsgemenskap är säkert alla de där olika vuxna som tillsammans fostrar det där barnet, föräldrar, mor-farföräldrar, syskon, dagis, skola. (Respondent 5)

Respondent 2 tycker att ”säkert då att man kanske inte är ensam, att man delar det med dagis eller släktingar eller bybor ” (Respondent 2) och Respondent 4 anser ”att man samarbetar, föräldrarna, dagvård och allt det här att man sku få en bra helhet.”

(Respondent 4)

8.4 Det dagliga mötet

Hur viktigt upplever föräldrarna att det dagliga mötet med daghemspersonalen är?

Respondent 1 tycker att mötet är viktigt, särskilt om det har hänt något speciellt under dagen. Hon anser att rapport om de dagliga rutinerna inte är så viktiga då barnet själv kan berätta om sin dag.

det är viktigt eftersom personalen vet att barnet har kommit till dagvården och sen det att om det har varit på kvällen något speciellt eller på morgonen

Respondent 2 vill att barnet blir emottagen av en personal på morgonen och vill gärna höra om hur dagen varit:

jag tycker nog att det är viktigt att man vet vad som har hänt, i synnerhet ibland om jag inte själv hämtar eller för en enda gång per dag eller det är flera dagar i rad så då blir man lite att vad manne ..att man vet inte riktigt vad som hänt att gärna får jag feedback om det..

Respondent 3 vill också höra om hur dagen varit:

jag tycker nog att det är jätteviktigt för barnet är hela dagen där och då är det tycker jag viktigt att jag kan säga att hej att nu fast var natten lite krånglig, x kan vara trött, att ni liksom vet att vad det beror på och sen då förstås när jag kommer och söka så är jag jätteintresserad av att veta hur det har gått att just att om x har ätit eller har det varit någån problem att håller x på och bli sjuk eller...jag tycker nog att det är viktig info, eller så vad det har hänt för det påverkar ju ändå sen att hur det är på kvällen eller så

Respondent 4 tycker också att det dagliga mötet är viktigt särskilt när barnen är för små för att själv kunna berätta om sin dag. Hon anser att det är viktigt att veta vad som hänt under dagen så man kan gå igenom det hemma på kvällen. Hon anser också att då barnen är små får man kanske bara veta deras egen syn på dagen, eller om det varit bråk med andra barn och då är det bra om personalen berättat vad de sett.

Respondent 5 anser att det dagliga mötet inte är så viktigt då barnet kommit upp i den ålder att det själv kan berätta om sin dag, men att det är jätteviktigt när barnen är små. Såväl respondenter 4 som 5 anser att det dagliga mötet och att någon tar emot deras barn, helst i famnen, är mycket viktigt då barnen är små.

Personalens bemötande av föräldrarna

Alla respondenter anser att de blir väl bemötta såväl morgon som eftermiddag och informant 5 tar upp hur lättad man som förälder blir om man är lite sen att hämta på eftermiddagen och trots det får ett bra bemötande:

det känns att ni inte har så där jättebråttom utan stannar kanske och pratar, vet du och så där, och då lugnar man själv ner också så..att jag klarade det, det kanske nu inte var hela världen

9 ANALYS

I det här kapitlet går jag igenom resultaten av min undersökning och kopplar dem till den teoretiska referensramen bestående av Ann-Marie Markströms forskning i mötets tre nivåer. Jag försöker också få svar på mina tre forskningsfrågor som är: Vad betyder ordet fostringsgemenskap för dig som förälder, Tas föräldrarnas önskemål angående barnet emot och Hur förverkligas samarbetet mellan föräldrar och personal?

9.1 Föräldrasamtal

Resultaten visar att alla fem föräldrar varit på föräldrasamtal och att de vill prata med den personal som har mest med barnet att göra och därför känner barnet bäst. Det behöver inte vara samma personal varje år.

I Sibbo kommuns plan för småbarnsfostran betonas det att blanketten ”Barnets individuella plan för småbarnsfostran” utgör utgångspunkten för fostringsdiskussionerna. Det sägs också att fostringsdiskussionerna är den viktigaste delen av fostringsgemenskapen. Alla fem respondenter tyckte att barnets egen plan för småbarnsfostran är bra att ha med under samtalet och att den inte styr samtalet för mycket utan tvärtom utgör en bra grund för samtalet. Här skiljer sig mina resultat från Anna Leinos (Leino 2006 s. 117). I hennes forskning ansåg man att blanketter som används som grund för samtalen kan styra samtalet för mycket. Ann-Marie Markström (Markström et al. 2009 s. 189-205) att frågorna som ställs under föräldrasamtalen ofta styrs av de förväntningar som dagvården har gentemot hemmet.

I den nationella Planen för småbarnsfostran sägs det att fostringsgemenskapen bygger på en ömsesidig jämlikhet, respekt och tillit och att personalen skapar förutsättningarna för det jämlika samarbetet. Fyra av respondenterna upplevde samtalen som jämlika, medan en av respondenterna ansåg att det beror på vem man diskuterar med. Thomas Johansson skriver i boken Socialt arbete En grundbok (Meeuwisse et al. 2006 s. 149-165) om det professionella mötet som en ojämlik situation där klienten står i ett beroendeförhållande till den professionella vårdaren och en maktobalans uppstår. Här avviker resultaten från min undersökning från Johanssons antaganden.

I barnets egen plan beaktar man föräldrarnas åsikter och gör en individuell plan för varje barn (s. 37). Det framkommer i resultaten att en av respondenterna önskar att hennes önskemål gällande barnet kunde beaktas mera, medan två av respondenterna tyckte att deras önskemål beaktades.

Enligt Sibbo kommuns Plan för småbarnsfostran ska föräldrasamtal hållas med barnets föräldrar varje höst och vår. (s. 18) I resultaten framkom det att respondenterna gärna har ett längre föräldrasamtal senare på hösten, i oktober. En ny tanke som framkom var att föräldrarna själva behöver en längre period för att komma in i daghemmets rutiner och att de gärna ser att barnet hinner vara några månader i daghemmet och bli varm i kläderna innan samtalen hålls. Ett kort informationsbyte kunde man dock ha på hösten och de flesta respondenter ansåg att ett kort samtal på våren räcker.

9.2 Fostran

I Ann-Marie Markströms forskning (Markström et al. 2009 s. 189-205) ansåg såväl föräldrar som pedagoger att föräldrarna ska fostra barnen, att de har huvudansvaret. I Maarit Alasuutaris forskning (Alasuutari 2006 s. 164-165) ansåg föräldrar till barn i daghem att pedagogerna delar uppfostringsansvaret för barnen. I Sibbo kommuns Plan för småbarnsfostran sägs att rätten att fostra sina barn i första hand tillkommer föräldrarna, medan fostran inom dagvården ska delas mellan föräldrar och vårdpersonal. (2004 s. 5)

Det här kan man direkt relatera till min undersökning där respondenterna ansåg att föräldrarna bär huvudansvaret för barnets fostran och daghemmet fungerar som ett komplement. Man ansåg också att samarbetet kring fostran fungerar mellan pedagoger och föräldrar.

I Sibbo kommuns Plan för småbarnsfostran (2004 s. 17) sägs att fostringsgemenskap uppstår då föräldrarna och pedagogerna medvetet och engagerat sig i stödandet av barnets fostran. Det här baserar sig direkt på den nationella Planen för småbarnsfostran där man också nämner att föräldrarna känner sitt barn bäst och pedagogerna stöder fostran genom sitt yrkesmässiga kunnande. (s. 36) I min undersökning ansåg tre av fem intervjuade att fostringsgemenskapen inbegriper all vuxna som har med barnet att göra.

Fostringsgemenskap blir då en helhet bestående av föräldrar, far-och morföräldrar, syskon, skola, daghem och bybor. De här respondenterna utvidgar fostringsgemenskapen till ett vidare begrepp än enbart den professionella som vi inom dagvården blivit vana att se den som. Två av respondenterna såg fostringsgemenskapen som framförallt ett samarbete mellan föräldrar och daghem.

9.3 Det dagliga mötet

Ann-Marie Markström beskriver det dagliga mötet mellan förälder och pedagog som en skärningspunkt mellan det offentliga och det privata. Oftast blir mötet informationsöverföring om barnet. Markström påpekar att eftersom barnet vistas en stor del av sin vardag i dagvård innebär det många möten mellan hem och daghem. I de här mötena är det inte alltid klart vem som ansvarar för vad och man balanserar mellan samförstånd och motstridiga uppfattningar. Markström beskriver hur de flesta möten mellan förälder och pedagog sker i tamburen i form av vardagliga samtal där man kommer överens om olika angelägenheter gällande barnet. Hon beskriver tamburen som en plats dit föräldrarna har fri tillgång eftersom barnets saker finns där i en egen hylla.

Markströms undersökning kan direkt relateras till min undersökning. Alla fem respondenter ansåg att det dagliga mötet är viktigt för att få veta hur barnens dag varit och om det har hänt något speciellt som man kan prata om hemma under kvällen. Man ansåg att rapport om de dagliga rutinerna som vila och mat är viktiga då barnet är litet men då det själv kan berätta blir det andra saker som är viktiga. En av respondenterna vill gärna höra pedagogernas syn på barnets dag eftersom barnet kanske inte alltid håller sig till sanningen då det berättar om sin dag. Två av respondenterna ansåg det viktigt att få information om barnet om det blir hämtat av någon annan än den själv. Det kom också fram att feedback om barnet kan upplevas som tung då barnet uppfört sig dåligt i daghemmet.

10 DISKUSSION

I det här kapitlet diskuterar jag resultaten av min undersökning och funderar över om frågorna i intervjuguiden var bra och om jag kom fram till relevant information.

10.1 Metoddiskussion

Jag valde ett kvalitativt synsätt i min undersökning då jag ville få en djupare insikt i området samt om möjligt få fram ny kunskap. Jag delade in min intervjuguide i tre delområden, fostringssamtalet, fostran och det dagliga mötet och placerade frågorna i dessa kategorier. Jag bandade in intervjuerna för att kunna föra ett smidigt samtal utan att göra anteckningar.

Jag delade ut frågeformulär om samtycke till intervju till de 16 familjer vi för tillfället hade som klienter i daghemmet. Till min förvåning fick jag nio svar om samtycke så jag drog lott om vilka jag skulle kontakta för intervju. Några föräldrar med finska som modersmål hade gärna velat vara med om det hade gått, så det fanns ett ganska stort intresse att delta i undersökningen. Själva intervjuerna genomförde jag i daghemmet bredvid vårt, i det egna daghemmet och en hemma hos mig. Jag ansåg det viktigt att intervjuplatserna var lugna och att ingen störde eller att man hörde sina egna barn i bakgrunden.

Jag hade en del förhandskunskap om ämnet när jag inledde min forskning och det var också delvis det som gjorde mig nyfiken. Eftersom vi som arbetar inom dagvården kan en del om fostringsgemenskap, åtminstone i teorin, undrade jag över hur mycket föräldrarna funderade över det här. Dessutom undrade jag över om föräldrarna på vårt daghem ansåg sig delaktiga i fostran på daghemmet och om vi som personal tar deras önskemål i beaktande.

Det var förvånansvärt lätt att hålla intervjuerna trots att jag samarbetat med en del av föräldrarna i många år och därför kände dem ganska bra. Min roll som intervjuare var ju annorlunda än i det dagliga arbetet, men alla respondenter förhöll sig seriöst och nyfiket till mitt arbete. Om det är något jag skulle göra annorlunda så är det att jag skulle ha hållit en provintervju med någon före själva forskningsintervjuerna. Att ställa frågorna

klart och tydligt och ha tålamod att vänta in svaren är något som blev bättre ju flera intervjuer jag gjorde.

10.2 Resultatdiskussion

Mitt syfte med den här forskningen var att undersöka om föräldrarna på daghemmet där jag arbetar upplever att samarbetet mellan pedagoger och föräldrar fungerar, om de blir hörda angående sina barn samt vad ordet fostringsgemenskap betyder för dem.

Resultaten från min forskning visar att tre av fem föräldrar uppfattar fostringsgemenskapen som ett bredare begrepp än vad vi inom dagvården pratar om. De här föräldrarna tog med alla vuxna i barnets närhet i fostringsgemenskapen, medan vi ofta talar om samarbetet mellan föräldrar och dagvård. Jag tycker att det här resultatet är intressant för det ger ordet en annan innebörd och låser inte ordet till enbart dagvård eller institutionell vård.

De föräldrar jag intervjuade upplevde ett fungerande samarbete mellan pedagoger och föräldrar och ansåg att de önskemål man haft angående sina barn också syns i vardagen i daghemmet, det blir inte enbart vackra ord. I vår egen Plan för småbarnsfostran har vi skrivit att vi vill att föräldrarnas önskemål vad gäller barnens daghemsdag ska kunna genomföras och resultatet av den här forskningen visar att vi lyckats i detta mål.

Ett intressant resultat från forskningen är att föräldrarna gärna har fostringssamtalet ganska sent på hösten. Själv har jag alltid velat ha dem ganska tidigt för att ställa upp mål och jobba vidare med dem. Föräldrarna ansåg att de själva behövde tiden på hösten för att vänja sig vid daghemmet och rutinerna och för att också barnet skulle komma in i rutinerna ordentligt. Det här är en sak som vi säkert kommer att anamma i daghemmet i framtiden. Föräldrarna hade ingen skillnad med vilken personal de håller fostringssamtalet utan ansåg att den som för tillfället känner barnet bäst är mest lämpad. Vi har delat in barnen i smågrupper och föräldrarna uppfattar att den som leder en småbarnsgrupp känner de barnen bäst. Det här överensstämmer med den uppfattning vi själva har i daghemmet. Eftersom några av oss bor i samma by som de flesta föräldrar delar vi in fostringssamtalen så att det inte blir personliga konflikter. Då de intervjuade uttryckt belåtenhet med att deras önskemål beaktas och att de upplever ett riktigt och bra

samarbete vill jag påstå att fostringsgemenskapen fungerar bra på daghemmet Ängskullen. Att utvidga gemenskapen till att omfatta andra i barnets omgivning, utöver de professionella samarbetsparterna som specialbarntädgårdslärare och talterapeut, blir en utmaning.

I mitt forskningslov nämner jag att jag gärna vill använda resultaten av forskning till att utveckla Ängskullens verksamhet. Det som jag tar fasta på är föräldrarnas önskemål om att hålla fostringsdiskussioner senare på hösten samt ett kortare samtal på våren. Att hålla samarbetet med föräldrarna på nuvarande nivå är något jag vill sträva till och ytterligare utveckla i framtiden.

10.3 Förslag till fortsatt forskning

Eftersom Ängskullens daghem är ett litet daghem som i många år haft en liten omsättning på personal kunde det vara intressant med en undersökning vid ett stort daghem med många grupper. Upplever föräldrar där samma känsla av samarbete och att man tar deras önskemål i beaktande? Om inte, hur kunde man då göra?

KÄLLOR

- Alasuutari, Maarit. 2003, *Kuka lasta kasvattaa?* 2. painos. Helsinki: Gaudeamus, 199 s.
- Gars, Christina. 2002, *Delad vårdnad? Föräldraskap och förskolläraryrke i den offentliga barndomen*, HLS Förlag, 211 s
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2000, *Tutkimushaastattelu Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*, Helsinki: Yliopistopaino, 213 s
- Hujala, Eeva, Puroila, Anna-Maija & Parila, Sanna. 2007, *Päivähoidosta varhaiskasvatukseen*, Edufin Oy, 201 s
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2007, *Förståelse, beskrivning och förklaring*, Studentlitteratur, 316 s.
- Karila, Kirsti; Alasuutari, Maarit; Nummenmaa, Anna Raija; Rausku-Puttunen Helena. 2006, *Kasvatusvuorovaikutus*, Osuuskunta Vastapaino, 223 s.
- Karila, Kirsti; Kinos, Jarmo; Virtanen Jorma. 2001, *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*, PS-kustannus, 251 s.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta. 2005, Kasvatuskumppanuus tuo kodin ja päivähoidon lähelle toisiaan, *Lastentarha* 3/2005, s 16-18
- Kvale, Steinar & Brinkman, Svend. 2009, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 2. Utgåvan. Lund: Studentlitteratur, 370 s.
- Markström, Ann-Marie, Simonsson Maria, Söderlind Ingrid & Änggård, Eva, 2009, *Barn, barndom och föräldraskap*, Carlssons bokförlag, 333 s.
- Meeuwisse, Anna; Sunesson, Sune & Swärd, Hans, 2. utgåvan. 2006, *Socialt arbete En grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur. 485 s.

Sandberg, Anette & Vuorinen, Tuula. 2007, *Hem och förskola Samverkan i förändring*. Stockholm: Liber. 130 s.

Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2007, 8. vuosikerta. 2007, Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. 245 s.

Stakes. Forsknings- och utvecklingscentralen för social-och hälsovården. 2005. *Grunderna för planen för småbarnsfostran*. 2. uppl. 50 s.

Starrin, Bengt & Svensson, Per-Gunnar. 1994, *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*, Studentlitteratur, 211 s.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2002, *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*, Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. 159 s.

Vilka, Hanna. 2005, *Tutki ja kehitä*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. 188 s.

ELEKTRONISKA KÄLLOR

Leino, Anna. 2006. *Kasvatuskumppanuus päiväkodissa – vanhempien ja lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsikohtaista hoito- ja kasvatussuunnitelmakeskusteluista*. Pro Gradu. Helsingin Yliopisto. Tillgänglig: <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kay/sovel/pg/leino/>. Hämtad 12.12.2010

Iso-Kuusela, Marjo. 2008. *Vanhempien ja päiväkodin ammattilaisten välinen yhteistyö. Yhteen hiileen puhaltamista vai vain kaunis ajatus?* Pro Gradu. Jyväskylän Yliopisto. Tillgänglig: http://jyu.fi/space/bitstream/handle/123456789/19422/URN_NBN_fi_jyu-200812206014.pdf?sequence=1 Hämtad 27.11.2011

Lagen om barndagvård. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1973/19730036>. Hämtad 12.12.2010

Sibbo kommuns plan för småbarnsfostran. Tillgänglig: <http://www.sipoo.fi/easydata/customers/sipoo/files/arkiv/Planförsmåbarnsfostran.pdf>. Hämtad 7.8.2010

Tiilikka, Aila. 2005. *Äitien kasvatuskäsityksiä ja arviointeja hyvästä päiväkotikasvatuksesta*. Doktorsavhandling. Oulun Yliopisto. Tillgänglig: <http://herkules.oulu.fi/isbn9514276280/isbn951427628.pdf> Hämtad 27.11.2011

Ängskullens plan för småbarnsfostran. Tillgänglig: http://www.sipoo.fi/easydata/customers/sipoo/files/2007_sivistys/Angskullens_vasupdf Hämtad 2.1.201

Ansökan om forskningslov

Jag kompletterar min socialpedagogutbildning genom att studera till socionom Yh vid yrkeshögskolan Arcada. Jag gör mitt examensarbete om fostringsgemenskap på daghemmet Ängskullen ur föräldrarnas synvinkel. Syftet med mitt arbete är att få fram föräldrarnas kunskap och åsikter om fostringsgemenskap, om hur de upplever att de blir mottagna och om de blir hörda angående sina barn. Jag är också intresserad av deras önskemål angående samarbetet och hur de ser på det dagliga mötet med personalen, på fostringsdiskussioner och på det delade ansvaret av barnen.

Jag använder mig av en kvalitativ undersökning. Jag kommer att dela ut en förfrågan om villighet att delta i intervju om fostringsgemenskap till alla föräldrar på Ängskullens daghem. I förfrågan berättar jag kort om undersökningens syfte och ber de som är villiga att delta att returnera en bifogad svarsblankett till mig. Jag hoppas att få fem föräldrar som ställer upp för intervju.

Materialet jag hoppas få in kommer att fungera som ett utvecklingsarbete för Ängskullens daghem, men jag hoppas att de resultat jag får även kan vara till nytta för andra daghem.

Som handledare för mitt arbete fungerar Ingmar Sigfrids.

Vänligen,

Sabina Holmberg

Handledare

Yrkeshögskolan Arcada

Ingmar Sigfrids

Det sociala området

e-post xxxxxxxxxxxxxx

Kompetteringslinjen

[e-post xxxxxxxxxxxxxx](mailto:xxxxxxxxxxxxx)

Bilaga 2

Bästa föräldrar

Jag kompletterar min socialpedagogutbildning genom att studera till socionom Yh vid yrkeshögskolan Arcada. Nu gör jag mitt examensarbete om fostringsgemenskap på daghemmet Ängskullen ur föräldrarnas synvinkel. Syftet med mitt arbete är att få fram Er kunskap och åsikter om fostringsgemenskap, hur Ni upplever att ni blir mottagna och om Ni blir hörda angående Era barn. Jag är också intresserad av Era önskemål angående samarbetet och hur Ni ser på det dagliga mötet med personalen, på fostringsdiskussioner och på det delade ansvaret av barnen.

Jag ber nu om lov att få intervjua Er i 30 - 60 minuter i samband med att ni hämtar Ert barn till/från daghemmet. Intervjun är frivillig och Ni kan när som helst avbryta den.

Jag kommer att banda in samtalen och använder dem enbart i forskningssyfte. I mitt material är Ni helt anonyma, jag använder inga namn eller annat som Ni kan kännas igen av. Intervjuerna görs i daghemmet Västerskog där det finns lämpliga utrymmen och man kan diskutera ostört.

Med vänlig hälsning,

Sabina Holmberg

Sabina Holmberg

e-post xxxxxxxxxxxxxx

handledare

Ingmar Sigfrids

e-post xxxxxxxxxxxxxx

INTERVJUGUIDE

Fostringsamtalet

Har ni läst Sibbo kommuns plan för småbarnsfostran (VASU)?

Har ni läst Ängskullens daghems plan för småbarnsfostran (VASU)?

Har ni under det senaste året (från aug 2010 – idag) varit på föräldrasamtal?

Önskar ni alltid prata med samma personal på föräldrasamtalet?

Hur upplever ni föräldrasamtalet?

Är samtalet jämlikt eller styr någondera parten det?

På vilket sätt tas era önskemål och tankar angående ert barn i beaktande under samtalet?

Fostran

Upplever ni att de önskemål ni haft angående ert barn följs upp i vardagen i daghemmet?

Hur bemöts era tankar om barnets fostran i daghemmet?

Upplever ni att daghemmets personal samarbetar med er i frågor om fostran?

Vad betyder ordet fostringsgemenskap för er?

Det dagliga mötet

Hur viktigt är det dagliga mötet med personalen då ni hämtar barnet från/till daghemmet?

Får ni den information ni vill ha då ni hämtar hem barnet?

Får ni den information ni vill ha då ni hämtar barnet till daghemmet?

Hur blir ni bemött på morgonen?

Hur blir ni bemött på eftermiddagen?